

1 - Via de NBVG kan de gipsbranche meedenken en -praten over aanpassingen op het gebied van arbeidsomstandigheden, zoals het gewicht van gipsblokken.

"Gips is het maatschappelijk geschenk voor de afbouw"

Hypochondrie? Doemdenkerij? Of gewoon gezond verstand? Hoe dan ook, er zijn weinig zaken waarvan niet wordt gezegd dat ze op de een of andere manier schadelijk kunnen zijn voor lichaam of geest. Neem bijvoorbeeld gips. Een bouw materiaal met een eeuwenoude én uitstekende staat van dienst. Evengoed zijn er in de afgelopen jaren diverse vraagtekens bij geplaatst. Niet terecht volgens de NBVG. De Nederlandse Branche Vereniging Gips doet er alles aan om gips weer van een hagelwit blazoen te voorzien.

2

Recyclen leidt tot samenwerken

"Van een echt geïnstitutionaliseerde samenwerking was op dat moment nog niet echt sprake, maar al deze zaken vormden wel de drijfveer voor het oprichten van de NBVG", blikt Schinkel terug. "En het feit dat gips eendeloos recyclebaar is. Simpel omschreven komt het er op neer dat je gips - wat een natuurproduct is, een gesteente - verhit in een brandoven. Daardoor wordt het kristalwater eruit gebrand waardoor een poeder resteert. Door toevoeging van water kun je het in elke gewenste vorm modelleren. Na voldoende droging is het weer zo hard als in zijn oorspronkelijke vorm. En dat proces kun je eendeloos herhalen."

Mede door die recyclebaarheid gaf het Stortbesluit, dat in 1995 in voorbereiding was, het laatste duwtje voor de oprichting van de NBVG. Dit besluit hield in dat materiaal- en productresten die van de bouwplaats kwamen, niet mochten worden gestort wanneer ze recyclebaar waren. Die moesten worden ingeleverd voor hergebruik. Voor de gipsfabrikanten was dat aanleiding om te gaan samenwerken. Ze besloten hun maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen door af te zien van een fabrikant-eigen benadering bij de inname van restanten. Er werd afgesproken om ook de producten van andere fabrikanten te accepteren om te recyclen. En daarmee was de beslissende stap naar verregerende samenwerking gezet. In 1996 richtten GIBO, Lafarge, Isolava en Promonta de NBVG op; de gipsbranchevereniging waar vrij snel ook Gyproc, Rigips (beiden nu BPB), Knauf en Rocal (nu Gyvlon) zich bij aansloten; en wat later ook Xella.

Meepraten over regelgeving

Het doel van de uiteindelijk toch geformaliseerde samenwerking mag duidelijk zijn. Het gemeenschappelijk bindende belang is de markt van de gipsproducten voor de afbouw; gipskartonplaten, gipsvezelplaten, anhydrietvloeren, gipsblokken en stukadoorsgips. "En die markt willen we optimaliseren door onder meer overleg met de overheid over regelgeving", licht Schinkel toe. Die mogelijkheid is er nu want waar de gipsfabrikanten dat als afzonderlijk bedrijf nooit konden zijn, is de NBVG wél een serieuze gesprekspartner voor regelgevende instanties. De kennis is gebundeld en individueel bedrijfsbelang is ondergeschikt aan gipsbranchebelang. Wat ook voor de afbouw- en onderhoudsbranche zeer waardevol kan zijn, bijvoorbeeld op het gebied van arbeidsomstandigheden. Schinkel haalt de regelgeving inzake het gewicht van gipsblokken aan, waarover de branchevereniging al tijdens de totstandkoming kon meedenken en -praten. Daardoor kon worden gezocht naar een oplossing die voor alle partijen acceptabel was in plaats van dat de branche zich voor het blok zag gesteld door van bovenaf opgelegde regelgeving. Door de gipsblokken iets kleiner te maken en de volumieke massa terug te dringen, werd het maximum gewicht, conform CAO-afspraken, van 22 kg. naar 18 kg. teruggebracht. Waarna middels een Afbouwconvenant werd afgesproken onderzoek te doen naar het optimale gewicht. "Door zo'n afspraak te maken, staat niet al bij voorbaat vast dat dat lager dan 18 kg. moet zijn", licht Schinkel toe.

Beter laat dan nooit

Was de NBVG eerder opgericht, dan had een soortgelijk overleg een hoop kou uit de lucht kunnen halen ten aanzien van de vermeende schadelijkheid van gips voor het milieu. Op een gegeven moment moesten er forse beperkingen komen voor het storten van bouwafval dat door uitloging schade aan het milieu zou kunnen toebrengen. In het Bouwbesluit werd daarvoor de Sulfaatnorm opgenomen, die ook ging gelden voor gips. Alleen was die norm in Nederland aanzienlijk strenger dan in andere landen. Gips is namelijk calciumsulfaat en blijkbaar liet die naam bij de regelgever alle alarmbellen rinkelen.

E

Euwenoude traditie

"Gips is een tamelijk nieuw bouw materiaal", trapt NBVG-secretaris Henk Schinkel zijn toelichting op het ontstaan van de Nederlandse Branche Vereniging Gips ietwat verrassend af. "Voor Nederland dan", relativeert hij direct. "Gips zit in onze bodem; maar wel op 600 meter diep, dus niet winbaar. Een heel andere situatie dan in Duitsland, Spanje en in mindere mate Italië. In die landen ligt het gips veel meer aan het oppervlak. Vooral in Frankrijk; een stad als Parijs bijvoorbeeld is gebouwd op gips. Er was zelfs in de Middeleeuwen al een aparte vakbond van 'gâcheurs', de mannen die het gebrande gips mengden met water en het vervolgens aan de stukadoors gaven die er uiteindelijk mee pleisterden." Terwijl dus in andere landen een rijke gipstraditie kon ontstaan werd in Nederland vooral gebruik gemaakt van schelpkalk en later, na de oorlog, cement. Pas in de tweede helft van de vorige eeuw kwam de import van gips vanuit Duitsland en Frankrijk op gang. En ontstond als vanzelf contact tussen de Nederlandse gipsfabrikanten en de diverse kennisinstituten. Zeker zodra er wet- en regelgeving in de maak was die betrekking had op de fabricage en/of de verwerking van gipsproducten, werd ad hoc overleg gepleegd over hoe daar mee om te gaan. Met de komst van Europese normering op het gebied van gips werden de contacten tussen de fabrikanten nog verder versterkt.

2- Eindeloos recyclebaar. Door het water uit gips in zijn steenvorm te branden blijft een poeder over. Door later weer water toe te voegen en de verwerkte gips te laten drogen, krijgt het materiaal zijn hardheid weer terug. Dat proces kan eindeloos worden herhaald.

3-4 Rationeel afbouwen. Met gipsproducten ben je niet gebonden aan maten en ben je redelijk vormvrij.

5- Met een gipsproduct als de anhydriet gietvloer kan prima worden ingespeeld op eisen ten aanzien van de bouwsnelheid.

6- Een wand van gipsblokken levert een urenlange brandvertraging op.

7- Een rijke traditie in landen als Frankrijk en Duitsland, maar in ons eigen land deed gips pas halverwege de vorige eeuw serieus zijn intrede.

En ondanks dat de fabrikanten behoorlijk veel last ondervonden van regelgeving die veel strenger was dan nodig, hebben ze het toch laten gebeuren. "Simpelweg omdat op dat moment de tijd nog niet rijp was voor verregaande samenwerking in de gipsbranche", aldus Schinkel. Toen de NBVG er eenmaal was, kon de dialoog wel worden aangegaan. Mede dankzij de samenwerking binnen het VNO/NCW is de Sulfaatnorm uiteindelijk met een factor drie verruimd."

Van de natuur

Met het aanhalen van de Sulfaatnorm komt een tweede doelstelling van de NBVG naar voren; het promoten van het materiaal gips zelf. "In de eerste plaats is gips de gezondste bouwstof die je je kunt bedenken", is Schinkel overtuigd. "Er loopt in Nederland zo'n 20 ton gips over straat; het zit namelijk in ieders bloed. En omdat gips dus een lichaamseigen stof is, kan het geen lichaamsvreemde activiteiten uitoefenen." Om het belang van juist die lichaamseigenheid aan te geven, trekt Schinkel de vergelijking met hout. Ook een natuurproduct, maar niet lichaamseigen. Er zijn houtsoorten waarvan het stof bij sommige mensen allergische reacties veroorzaakt. "Gips doet echter *he-le-maal* niets want het hoort nu eenmaal, fysiologisch gezien, bij de mens. Wanneer we gips als stof inademen, wordt het opgenomen in ons bloed, en wat er te veel is wordt weer via de natuurlijke weg uitgescheiden."

Voor de natuur

Als het gaat om natuurgips, dan klinkt de uitleg van Schinkel aanmerkelijk. Er zijn echter ook niet-natuurgipsen. Hoe zit het met de gezondheidsaspecten van bijvoorbeeld RO-gips? Dat wordt immers gemaakt uit industriële reststoffen, de rookgassen die worden geproduceerd door kolengestookte energiecentrales. Wanneer de zwavel-

dioxide die daarbij ontstaat een chemische reactie aangaat met zuurstof en water, is zure regen het gevolg. Om dat tegen te gaan, wordt de zwaveldioxide gebonden en omgezet in calciumsulfaat; gips dus. "Duitse onderzoekers hebben de aanwezigheid van sporenelementen in dit zogeheten rookgasontzwavelingsgips gemeten", weet Schinkel. "De uitkomsten waren dusdanig dat RO-gips nog minder 'verontreiniging' bevat dan bij natuurgips wel eens het geval kan zijn." Waarbij Schinkel zich haast te zeggen dat de eventuele verontreiniging van natuurgipsen afhankelijk is van de plaats waar het wordt gewonnen en hooguit van zeer lage agressieve aard is.

Onbrandbaar

Naast het gezonde karakter heeft gips nog een aantal andere eigenschappen waardoor Schinkel het materiaal 'het maatschappelijk geschenk voor de afbouw' noemt. "Het heeft een enorme brandweerstand, levert akoestische prestaties, heeft een vochtregulerende functie ten aanzien van het binnenklimaat en geeft sterkte en stijfheid."

Als materiaal is gips onbrandbaar doordat het water bevat. Door de hitte van een brand wordt het water uit het gips vrijgemaakt. Daar is energie voor nodig dus die wordt onttrokken aan de brand, en er wordt een laagje water gevormd. Tevens ontstaat er een laagje gebrand gips wat een soort isolerende laag vormt omdat de warmte-weerstand daarvan nog groter is dan van gips zelf. "Zo levert een wand van gipsblokken een urenlange brandvertraging op", stelt Schinkel. "Ik ken geen brandproef met gipsblokken die tot het eind is uitgevoerd; ze zijn allemaal na een paar uur gestopt."

De open structuur van gipsproducten zorgt ervoor dat ze binnenskamers een vochtregulerende werking hebben. Door diezelfde structuur zijn gipsproducten open genoeg om een lichte vorm van geluidsab-

8

sorptie te leveren terwijl het materiaal daarnaast hard genoeg is om geluid te isoleren. De natuurlijke akoestische prestaties kunnen door de opbouw van een systeem verder worden opgevoerd.

Lab vs. praktijk

De door Schinkels aangehaalde sterkte en stijfheid van gips is arbitrair. De stijfheid van bijvoorbeeld een metal-stud systeem wordt in feite ontleend aan het metalen regelwerk; de gipsplaten zelf kruipen.

- 8- Uit onderzoek is gebleken dat rookgasontzwavelingsgips nog minder verontreinigingen bevat dan puur natuurgips.
- 9- De kruipeigenschap is er debet aan dat gips niet voor dragende constructie zal worden ingezet. Maar diezelfde eigenschap maakt het mogelijk om met gipsplaten gebogen wanden te realiseren.
- 10- Een lichaamseigen materiaal want gips zit in een ieders bloed.

Dat wil zeggen dat een rechte gipsplaat die enige tijd schuin tegen een wand wordt gezet, krom zal gaan staan. Reden om te stellen dat gips niet zwaar kan worden belast en dus nooit een dragende functie mag hebben. Volgens Schinkel gaat het er echter om te kijken wat de kruipdrempel is, oftewel bij welke belasting die kruipeigenschap wordt aangesproken. "Als je een gipsproduct belast met een tiende deel van de druksterkte, wat al een behoorlijk hoge belasting is, zal er in de praktijk geen sprake zijn van kruip. In een laboratoriumsituatie zul je wel een lichte vervorming meten. Breng je de belasting omlaag naar 5%, dan worden die vervorming zo klein dat je een jarenlange proef zou moeten doen om het daadwerkelijke effect te meten. Desondanks is er geen constructeur die het zal aandurven om in de praktijk met gips te werken. In Parijs zijn echter, in de tijd van Napoleon III (1850-1870, red.), woningen met dikke dragende gipswanden gebouwd en die staan nog steeds."

Rationeel afbouwen

Naast al die aspecten die de toepassing van gips en gipsproducten vooral op maatschappelijk gebied interessant maken, is er volgens Schinkel nog een aantal praktische pluspunten voor de afbouwers zelf. Hij spreekt dan over rationeel afbouwen. In dat kader gaat het bijvoorbeeld om aspecten als bouwsnelheid, het voldoen aan eisen, flexibiliteit. Zaken die in feite hand in hand gaan. Gaat het om bouwsnelheid, dan liggen de voordelen van droge gipsproducten voor de hand. Scheidingswanden realiseren met gipsblokken of, in nog sterkere mate, met gipsplaten op regelwerk, gaat aanzienlijk sneller dan wanneer ze worden gemetseld. Ook natte toepassingen komen de bouwsnelheid ten goede omdat het een snel verhardend product is. Gezien de eerder besproken eigenschappen van het materiaal kan met gips en gipsproducten prima worden voldaan aan eisen op het gebied van bijvoorbeeld brandveiligheid en akoestiek. En ook qua flexibiliteit staan volgens de zegsman van de NBVG gipstoepassingen hun mannetje. "Tot het laatste moment kun je er mee inspelen op de wensen van de klant doordat het een snel verhardend materiaal is waarmee je, ook in droge afbouw, niet aan maten bent gebonden. In feite leveren alle gipsproducten hun prestatie voor het afbouwbedrijf, zijn ze helemaal afgestemd op de structuur in de afbouw."

WWW.NBVG.NL

Op de website van de Nederlandse Branche Vereniging Gips, www.nbvg.nl, is (op korte termijn) algemene informatie over het product gips te vinden.

Tevens staan er de leden van de vereniging genoemd: BPB (Gyproc, Rigips), Xella Droogbouw Systemen, GIBO, Gyvlon, Isolava, Knauf, Lafarge en Promonta.

En uiteraard de contactgegevens waarlangs geïnteresseerden zoals consumenten, opleidingsinstellingen maar ook afbouwbedrijven zich met de NBVG in verbinding kunnen stellen:

NBVG
Postbus 299
2000 AG Rotterdam
Tel: 010 - 24 30 219
Fax: 010 - 243 09 17